

Prostatas vēzis: pirmajā gadā mirušo, specifiskās mirstības daļas un letalitātes dinamika Latvijā no 1990. līdz 2014. gadam

*Juris Plonis¹, Andrejs Maļevskis¹, Edvīns Miklaševičs¹,
Vinita Cauce², Egils Vjaters¹, Jānis Gardovskis¹*

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Onkoloģijas institūts

² Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra

Ievads. Prostatas vēzis (PV) pasaulē jau vairākus gadu desmitus tiek uzskatīts par nozīmīgu problēmu.

Pasaulē 2012. gadā prostatas vēzis ieņem otro vietu aiz plaušu vēža (15 % no visiem jaunatklātajiem vēžu veidiem), un nāves gadījumu skaitā ziņā vīriešiem prostatas vēzis ierindojās piektajā vietā (6,6 % no visiem vēža nāves gadījumiem) aiz plaušu, aknu, kuņģa un kolorektālā vēža.

Lai gan pasaulē un Latvijā ir daudz pētījumu par prostatas vēzi, tomēr informācija par tā epidemioloģiskajām tendencēm Latvijā ir nepilnīga un novecojusi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir noteikt pirmajā gadā mirušo prostatas vēža slimnieku dinamiku, tā izraisīto specifisko mirstības daļu (SMD) un letalitāti (PVL) Latvijā no 1990. līdz 2014. gadam.

Lai to realizētu, tika veikts retrospektīvs, uz visu Latvijas iedzīvotāju populāciju balstīts pētījums, izmantojot Slimību profilakses un kontroles centra datus. Datu analizē tika iekļauta informācija par 16 902 personām, kurām uzstādīta diagnoze "prostatas vēzis" atbilstoši SSK-10.

Pirmajā gadā mirušo īpatsvara izvērtēšanai rādītāji ir izlīdzināti, ņemot trīs gadu periodus, lai novērstu ikgadējo lielumu svārstību.

Rezultāti. 1990.–2014. periodā pirmajā gadā pēc prostatas vēža diagnozes uzstādīšanas mirušo pacientu īpatsvars ir 23 %, perioda sākumā – vidēji 28 %. Kopš 1998. gada pirmajā gadā mirušo īpatsvars stabili mazinājās, un perioda beigās tas ir vidēji 19 %. Pēc nāves uzstādīto PV diagnožu īpatsvars visā periodā ir 5 %, turklāt tas nepārsniedz 10 % robežu. No PV mirušo skaita visā periodā pirmā gada īpatsvars ir 19 %, perioda sākumā – vidēji 26 %. Kopš 1998. gada no PV mirušo īpatsvars pirmajā gadā pakāpeniski mazinās, un perioda beigās tas ir vidēji 15 %. No PV aktīvi ārstēto pirmajā gadā mirušo skaits (no PV mirušajiem pirmajā gadā tiek atskaitīti pēc nāves diagnosticētie PV attiecīgajā gadā) visā periodā ir 14 %; perioda sākumā – vidēji 21 %. Kopš 1998. gada aktīvi ārstēto no PV pirmajā gadā mirušo īpatsvars pakāpeniski mazinās, līdz apskatāmā perioda beigās tas ir vidēji 10 %.

Prostatas vēža izraisītā specifiskā mirstības daļa no 1990. līdz 1995. gadam ir viszemākā – SMD svārstījās no 0,7 % līdz 1,0 %. No 1995. gada SMD pakāpeniski pieauga un 2014. gadā sasniedza 2,8 %. Prostatas vēža letalitāte 1990. gadā bija 69,8 %, kas ir visaugstākais rādītājs visā analizētajā periodā. No 1990. līdz 1997. gadam PVL rādītāji saglabājās augsti – virs 60 %. No 1998. gada PVL strauji samazinājās, no 2010. gada svārstījās ap 35 %, 2014. gadā PVL ir 34,1 %, kas ir viszemākais rādītājs analizētajā periodā.

Secinājumi.

1. Pirmajā gadā mirušo prostatas vēža slimnieku īpatsvars no 1990. līdz 2014. gadam samazinājies par 40 %.
2. Prostatas vēža specifiskā mirstības daļa šajā periodā pieaugusi 2,8 reizes, letalitāte samazinājusies 3,5 reizes.